

Alimenty, czyli kto, na kogo i kiedy obowiązany jest łożyć

Prowadzenie działalności gospodarczej powiązane jest często z ogromnym wysiłkiem, stresem i poświęceniem znacznej ilości czasu. Powoduje to możliwość powstania konfliktu rodzinnego także poza pracą. Liczne zapytania ze strony członków WKK skłoniły mnie do przedstawienia zwięzłej informacji na temat obowiązku alimentacyjnego, zarówno wobec małżonka, jak i dzieci.

Obowiązek alimentacyjny względem małżonka

Zgodnie z treścią kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oboje małżonkowie obowiązani są, każdy według swych sił oraz swych możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczyniać się do zaspokajania potrzeb rodziny, którą przez swój związek założyli. Zadośćuczynienie temu obowiązkowi może polegać także, w całości lub w części, na osobistych staraniach o wychowanie dzieci i na pracy we wspólnym gospodarstwie domowym. Małżonkowie świadczą zatem względem siebie swoistego rodzaju alimenty.

Niejednokrotnie w trakcie postępowań rozwodowych, kiedy małżeństwo formalnie nadal istnieje, jedno z małżonków wnosi o zabezpieczenie roszczenia o zaspokojenie potrzeb rodziny. Sąd, przychylając się do wniosku, zasądza na czas trwania postępowania roszczenia o charakterze alimentacyjnym. Dzięki temu rodzina stron ma zapewniony byt w często długim procesie sądowym.

Z chwilą ustania małżeństwa wzajemne obowiązki małżonków ustają. Istnieje jednak możliwość powstania roszczenia o alimenty na rzecz byłej żony lub męża. Kodeks rodzinny i opiekuńczy przewiduje ją w dwóch sytuacjach.

Sytuacja pierwsza.

Małżonek, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia znajduje się w niedostatku.

Zdaniem Sądu Najwyższego w niedostatku znajduje się ten, *kto nie może własnymi siłami zaspokoić swoich usprawiedliwionych potrzeb w całości lub w części; a usprawiedliwione potrzeby te takie, których zaspokojenie zapewni uprawnionemu normalne warunki bytowania, odpowiednie do jego stanu zdrowia i wieku.* Jeśli zatem małżonek niebędący uznany wyłącznie winnym w wyroku rozwodowym znajdzie się w w/w sytuacji, przysługuje mu względem drugiego małżonka roszczenie o zapłatę alimentów. Co ciekawe - zgodnie z brzmieniem

przepisów w takiej sytuacji małżonek może być „współwinnym” rozkładu pożycia małżeńskiego. Przepis nie wymaga bowiem, tak jak w sytuacji drugiej (opisanej poniżej), aby małżonek uprawniony był niewinny. Istotne jest, aby poziom małżonków w takim przypadku nie był zbliżony, bo to, zdaniem sądów, wyklucza możliwość dochodzenia alimentów.

Sytuacja druga.

W wyroku rozwodowym jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, a sytuacja materialna małżonka niewinnego istotnie się pogorszyła.

W tym przypadku ustawodawca wyraźnie wskazuje, że małżonek domagający się alimentów musi być niewinny rozkładu pożycia, przy czym nie wystarczy sytuacja braku orzekania o winie małżonków. Konieczne jest, aby małżonek obowiązany do zapłaty był uznany za wyłącznie winnego. Stwierdzenie istotnego pogorszenia się sytuacji materialnej wymaga *uprzednich ustaleń faktycznych określających sytuację małżonka niewinnego i to powstałą w następstwie orzeczenia rozwodu, a nadto ustalenia hipotetycznej sytuacji, w jakiej znajdowałby się tenże niewinny małżonek, gdyby rozwodu nie orzeczono i gdyby pożycie małżonków funkcjonowało prawidłowo.* Proces sądowy (zarówno w pierwszej jak i drugiej sytuacji) wymagać będzie zatem przeprowadzenia postępowania dowodowego i wykazania, że ustawowe przesłanki (tu: istotnego pogorszenia się sytuacji materialnej) rzeczywiście zaistniały. Co istotne, ocena sytuacji majątkowej małżonka uprawnionego do alimentów nastąpić powinna nie tylko na dzień orzeczenia rozwodu, ale w każdej sytuacji, w której się on znajdzie. Pogorszenie się sytuacji ma nastąpić na skutek rozwodu, ale niekoniecznie bezpośrednio po nim. Możliwe jest zasądzenie alimentów nawet w pewien czas po rozwodzie, jeśli tylko zostanie ustalone, że skutek - pogorszenie sytuacji finansowej małżonka, nastąpił właśnie na skutek rozwodu.

W obu opisanych sytuacjach konieczność łożenia na rzecz byłego małżonka ustaje, jeśli zawrze on nowe małżeństwo. Jednakże jeśli alimenty płacone

Alimenty, czyli kto, na kogo i kiedy obowiązany jest łożyć

są przez osobę, która w wyroku rozwodowym nie była uznana za winną rozkładu pożycia, obowiązek alimentacyjny tej osoby wygasa z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu. Na wniosek małżonka uprawnionego, w wyjątkowych okolicznościach sąd może ten termin wydłużyć.

Obowiązek alimentacyjny - względem dzieci

Jednym z podstawowych obowiązków, jakie rodzice mają względem swoich dzieci jest obowiązek ich utrzymania. Obowiązek alimentacyjny dotyczy dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba że do utrzymania i wychowania dziecka wystarczą dochody uzyskiwane z jego majątku. Nie znaczy to, że obowiązek alimentacyjny trwa do momentu ukończenia przez dziecko 18 roku życia, bowiem *rodzice pełnoletniego dziecka, które kontynuuje naukę, obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem niego*¹. Z kolei na dziecku (niekoniecznie małoletnim) uzyskującym dochody z własnej pracy spoczywa natomiast obowiązek przyczyniania się do pokrywania kosztów utrzymania rodziny, o ile zamieszkuje u swoich rodziców. Spełnienie obowiązku alimentacyjnego nie polega jednak wyłącznie na uiszczaniu środków pieniężnych - może przejawiać się również w osobistych staraniach o jego utrzymanie i wychowanie.

Najczęściej alimenty na rzecz dzieci sądzane są po rozwodzie rodziców od tego z nich, z którym dziecko stale nie zamieszkuje. Ustawodawca zdecydował, że zakres świadczeń alimentacyjny nie może być dowolny. Ma on zależeć z jednej strony od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego, z drugiej jednak - od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego. Co istotne - nie chodzi przy tym o rzeczywiście uzyskiwane zarobki, ale o realne możliwości ich otrzymywania.

Możliwość zmiany alimentów

Jeśli dojdzie do zmiany stosunków możliwe jest żądanie, przez osobę uprawnioną jak i zobowiązaną, zmiany zasądzonych alimentów. W toku ewentualnego postępowania konieczne jest dowodzenie okoliczności - usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego (np. gdy dziecko rozpoczyna szkołę albo za-

przeszło uczestnictwa w zajęciach dodatkowych) lub możliwości zarobkowych obowiązanego (np. gdy stracił on zdolność wykonywania pracy bądź zwiększyły się jego dochody). *Co ciekawe sam fakt urodzenia się kolejnego dziecka nie pociąga za sobą automatycznie ustania obowiązku alimentacyjnego w stosunku do pozostałych dzieci. Może on ewentualnie wpłynąć na rozmiar istniejącego obowiązku (wysokość rat alimentacyjnych).*

Nie tylko rodzice i dzieci

Powszechnie obowiązujące przepisy przewidują obowiązek alimentacyjny nie tylko małżonków względem byłych małżonków oraz rodziców względem dzieci. Możliwe jest również domaganie się zasądzenia renty alimentacyjnej przez dziecko od ojcymów, macoch i pasierbów, jak również roszczenie o alimenty od rodzeństwa oraz przez rodziców od ich dzieci.

Oczywiście, jeśli posiadacie Państwo pytania dotyczące powyższej kwestii, zapraszam do kontaktu.

Adwokat Maciej Krotoski z poznańskiej
Kancelarii Krotoski - Adwokaci
Członek WKK

¹ Wyrok SN z dnia 27. stycznia 1999 r., sygn. akt: II CKN 828/97.